

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَ نَبِيِّنَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ

وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَ اللَّعْنَةَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

« وَ لَوْ خِفتُ تَعْجِيلَ الْعُقُوبَةِ لَاجْتَنَبْتُهُ لَا لِإِنَّكَ أَهْوَنُ النَّاطِرِينَ وَ أَخَفُّ الْمُطَّلِعِينَ

بَلْ لِإِنَّكَ يَا رَبُّ خَيْرُ السَّاتِرِينَ وَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ وَ أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ »

اگر ترس از تعجیل عقوبت داشتیم از گناه اجتناب می‌کردیم، و این نه به این جهت است که تو بر کار من نظارت نداری و اطلاعی بر اعمال و رفتار من نداری، نظارت و اطلاع خیلی کم است و در مرتبه‌ای نیست که مرا نسبت به انجام گناه بازدارد! نه این‌طور نیست، بل به این جهت است که تو نه تنها بهترین ناظر و بالاترین مرتبه از اطلاع را به علم حضوری و به علم علی داری. اطلاع تو اطلاع علی است و علم تو بر رفتار و در اعمال ما علم حضوری است نه علم حصولی، که عالم اطلاعی بر معلوم ندارد مگر بعد از توسط وسائط و وسائل، بلکه به این جهت است که تو بهترین ساتر و پوشاننده عیوب ما هستی. وقتی می‌بینم تو ستر می‌کنی و می‌پوشانی این به من جرئت می‌دهد به اینکه مرتکب خطا بشوم و اشتباه از من سر بزند.

و به این جهت است که تو **أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ** هستی؛ در مقام حسابرسی اعمال و رفتار بندگان، تو بهترین حکومت کننده و قاضی و حسابرس هستی و هر عملی را در جای خودش قرار می دهی، نه بالا و نه پایین.

صفت سوم، تو **أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ** هستی؛ تو علاوه بر اینکه ساتر هستی، تو علاوه بر اینکه بهترین حسابرس هستی و من در مقام حسابرسی هیچ نگرانی ندارم؛ چون می دانم سروکارم با توست، قاضی بیاید پرونده را این طرف یا آن طرف کند و یک فایل را از آن بردارد و دوتا فایل به آن اضافه کند! نه، می بینیم اینها در تو نیست. تو همان حکومت و همان حسابی را که زبینه توست و لایق توست، تو همان را برای من مقرر می کنی. حالا اضافه بر این تو **أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ** هم هستی؛ یعنی در مقام کرامت و در مقام بزرگواری که نسبت به بندگان داری اصلاً یک مرتبه ای داری که **مَالَا يُتَصَوَّرُ** است و به تصور نمی آید.

ما گاهی اوقات آثار این کرامت خدا را در اولیاء می بینیم، واقعاً وقتی که آدم می خواهد خدا را ببیند نگاه به اولیاء بکند ببیند آنها چطور در مسائل و ریزه کاری ها، دقت ها، در ارتباط با افراد، نکته سنجی ها اینها چطور کرامت دارند، چطور بزرگواری دارند، و آدم می نشیند همین طور مات و مبهوت در کار اینها می ماند. چرا می ماند؟ چون ما خیلی فاصله داریم، خیلی ما با رفتار بزرگان و اولیاء فاصله داریم

لذا در کارشان می‌مانیم. با فکرمان نمی‌خورد، با منطق‌مان نمی‌خورد، با معادلات‌مان جور در نمی‌آید.

ولی این بزرگان و اولیاء اینها تجلی خدا هستند دیگر، تجلی ظهور اسماء خدا هستند بدون خلط و امتزاج با آلودگی‌های عالم کثرت و با مناسبت‌ها و با دادوستدهای عالم کثرت. همانی که هست همان می‌آید در نفس‌شان و همان از زبان‌شان خارج می‌شود، از قلم‌شان خارج می‌شود، از دیدگان‌شان خارج می‌شود. ما نه، ما وقتی که آن جنبه علمی پروردگار می‌خواهد در ما ظهور کند تا بخواهد خروجی پیدا کند چه بر سرش آمده است! یک چیز دیگر گفته، یک چیز دیگر دارد درمی‌آید!

مثل آبی که از یک چشمه درمی‌آید شما اول چشمه آب را نگاه می‌کنید می‌گویید به‌به! عجب آبی است، عجب آب زلالی هست، عکس انسان در آب این چشمه پیدا است. چقدر زلال، این سنگ ریزه‌های زیر آب را آدم می‌تواند یکی یکی بشمارد. بعد یک دفعه می‌بینید یک کیلومتر آن طرف‌تر همین آبی که می‌آید یک چیز دیگر است! حالا این در وسط راه به چه مسائلی برخورد کرده، به چه چیزهایی گرفتار شده که اصلاً آنکه از آن طرف درمی‌آید فقط - فووش خیلی احترام بگذاریم - به درد کشاورزی اگر بخورد. آن هم تازه بعضی‌ها هم می‌گویند نه، برای کشاورزی هم به درد نمی‌خورد.

این چیست؟ این آب که اول این طوری نبوده است. آبی که برای اولیاء خداست وقتی از آن چشمه درمی آید همان طوری است که در اول چشمه بوده است یک کیلومتر هم باشد باز این یک کیلومتر همه اش، کیفیتش، خصوصیاتش مثل آن اولی است لذا خروجی بعد از یک کیلومتر هم همان است. وقتی نگاه می کنید هر دو یکی است. یا فرض کنید لوله کشی، در لوله کشی که آب کثیف نمی شود، همان که هست هست. حالا زنگ نزده باشد و تمیز و سالم همانی که درمی آید همان خارج می شود. لذا باید از اولیاء تبعیت کرد؛ چون ناخالصی ندارد، خروجی شان ناخالصی ندارد. برای ما همه ناخالصی دارد بی پرو برگرد، شوخی هم نداریم، همه مان. خدا إن شاء الله بر طرف کند، خدا خودش دست ما را بگیرد. دیگر خودمان خودمان را می شناسیم، سر خودمان را کلاه نگذاریم! همه مان ناخالصی داریم.

وقتی یک حرف از اولیاء بشنویم، از پیغمبر بشنویم هی می گردیم در ذهن خودمان یک مقدار رنگش کنیم، یک مقدار قاطی اش کنیم، محدودش کنیم، توسعه اش بدهیم. خلاصه دست کاریش کنیم. بعد وقتی که مطلب را نقل می کنیم می بینیم با آنکه اولیاء گفتند تفاوت دارد. می گوئیم آقا چه فرمودند؟ - در زمان مرحوم آقا از این قضایا اتفاق می افتاد - اینکه ایشان آن طور فرمودند؛ یعنی برداشت و نظر من بر این است که ایشان ... گفتیم بابا تو نمی خواهی نظرت را بگویی، عین

عبارت آقا را بگو. این طور من خیال می‌کنم و برداشتم این است که ایشان منظورشان این بود! این نمی‌خورد به حرف آقا - بالاخره ما بابایمان را که می‌شناسیم، حداقل این قدر هم می‌شناسیم. این قدر هم خنگ نبودیم که نفهمیم. در حد استعداد معمولی هم کافی است برای اینکه انسان سر در بیاورد که چه خبر است، لازم نیست که حتماً استعداد بوعلی و اینها را داشته باشد. همین یک مقداری که دو کلمه را بفهمد کافی است - دیدیم این حرف، حرف پدرمان نیست. بعد که می‌رفتیم سر در می‌آوردیم می‌دیدیم اصلاً ربطی ندارد، آن اصلاً یک چیز دیگه‌ای گفته است.

گاهی اوقات از خودشان می‌پرسیدیم، ایشان این را نگفته است. بعد خود مرحوم آقا می‌فرمودند: آقا سید محسن من در مشهد یک چیز می‌گویم، در قم صدوهشتاد درجه مقابلش مطرح می‌شود؛ یعنی این به آن می‌گوید، این به آن می‌گوید، آن بالا می‌کند و آن پایین می‌کند، آن چپ و راست اضافه می‌کند و کم می‌کند و از آن می‌زند، یک چیز دیگری اصلاً در جای دیگر و به نحو دیگری مسائل مطرح می‌شود. آن وقت آدم می‌تواند به کسی اعتماد کند؟ آیا می‌تواند؟

اینجاست که اصلاً یک مبنای اصولی از نظر فنی در اینجا مطرح می‌شود که بسیاری از بزرگان، از جمله مرحوم علامه طباطبایی - رضوان الله علیه - قائل بودند که در مسائل اعتقادی خبر واحد حجت نیست. مسئله اعتقادی و اعتقادات و

اصول، اینها مبانی تکالیف و مبادی تکلیف و حکم هستند. حالا یک شخصی آمده یک خبری از امام ... یک وقتی شما از شخص امام یک مطلبی را می شنوید، بله! از خود امام دارید می شنوید؛ دیگر نیاز نیست به اینکه امام یک قضیه را تکرار کند. یک دفعه هم بگویند کافی است، مسئله تمام است.

یک وقتی شما از زراره می شنوید - بهترین [صحابی] زراره است - اما بالاخره بشر است؛ حالا این بشر گوش دارد - گوشش پرده صماخ دارد و چکشی و استخوان، هزار تا پیچ - به خاطر این حرف می رود در گوش و چطور درک می کند، بعد این را می آید منتقل می کند و هزار تا پیچ می خورد. آن وقت چطور در مسئله به این مهمی که اعتقاد انسان بر این پایه می خواهد پی ریزی بشود و براساس اعتقاد تکلیف مترتب بشود. چطور به یک خبر واحدی انسان می تواند تمسک کند و آن را ملاک قرار بدهد؟ ما خودمان این مطلب را تجربه کرده ایم، صحت این مسئله را خود ما تجربه کرده ایم که به خبر واحد نمی شود وثوق کرد و به او اعتماد کرد! در موارد عدیده و در مسائل مختلفه ما این را تجربه کرده ایم!

احکام، حالا اشکالی ندارد البته با ضم و ضمائم می شود؛ اگر خبر دارای وثاقتی باشد انسان می تواند تمسک کند، ولی مسائل اعتقادی و مسائل مبنایی و مسائل اصولی ابدأ ابدأ، این قابل برای تمسک نیست. به همین جهت است که انسان باید رفتار اولیاء را اُسوه قرار بدهد. چرا؟ چون رفتار اولیاء با حوادث و با پدیده

های مادی و عالم شهوانی و عالم هواها و امیال نفسانی با آنها ممزوج نمی‌شود، خلط نمی‌شود، قاطی نمی‌شود. همانی که هست همان مطرح می‌شود، همانی که هست همان گفته می‌شود.

اگر انسان به اولیاء دسترسی ندارد باید بدنبال واسطه‌ای بگردد که در نقل قول از اولیاء، آنها وثوق داشته باشند؛ اولیاء همیشه که در دسترس نیستند مثل الان، الان ولیّ خدا کیست؟ ما نمی‌دانیم. آنکه بود و می‌شناختیم از دنیا رفت، الان هیچ کس. همه‌مان یکی هستیم، همه‌مان کسانی هستیم که بالاخره آن بزرگ را دیدیم و کم و بیش پای صحبتش نشستیم، بالاخره آنهایی که حالا بودند و دیدند. بالاخره می‌دانیم آنها فرق می‌کنند آنها حساب‌شان فرق می‌کند.

اینجا آدم باید دنبال رفیقی بگردد، دنبال شخصی بگردد که اولاً حافظه و ضبطش حافظه خوبی باشد، فراموشی نداشته باشد، سهو و خطا و نسیان در سخنان و کلماتش کمتر، نه اینکه نیست، آن که نیست برای معصوم است. نه، ما همه داریم متها کمتر - مرجهات روایت و راوی و سندی همین است دیگر - ضبطش کمتر باشد، سهوش کمتر باشد، نسیانش کمتر باشد. دیگر اینکه نسبت به خصوصیات نفسانی و مسائل نفسانی مشککش کمتر باشد، این خیلی مهم است! باید دنبال یک هم‌چنین فردی گشت که خواست خودش را نیاید قاطی کند. بگویند مرحوم آقا نظرشان این بوده، درحالتی که نظرشان هم این نبوده است.

بنده شخصاً خودم از مرحوم آقا در زمان حیات‌شان چند مرتبه شنیدم: طلابی که در مشهد هستند و در پیش ما اگر می‌خواهند برای ادامه تحصیل‌شان و برای ادامه مراتب علمی خودشان وقتی می‌بینند جای دیگری برای آنها مناسب‌تر است - قم یا هر جای دیگر - بدون رجوع به من و بدون اجازه از من خودشان بروند. چند مرتبه هم به من فرمودند. اشهدالله که این مطلب به من گفتند. بعدها شنیدیم - البته بعد از فوت مرحوم آقا - که ایشان گفته‌اند که طلبه‌هایی که می‌خواهند بروند باید بیایند پیش من و من صلاح بدانم کجا برایشان خوب است. ! آقا این حرفی بود که به من چند دفعه زدند. این چطور می‌شود؟ توجه می‌کنید؟

این یکی از موارد، حالا دیگر توضیح بیشتری نمی‌دهم. این یکی که بر خلاف صراحتی که ایشان فرمودند. این چیزی است که اگر ایشان هم نمی‌گفتند خود ما هم از ایشان یک هم‌چنین مسئله‌ای را توقع داشتیم. بالاخره ما بچه‌شان هستیم، می‌دانیم که در این‌گونه مسائل مزاج‌شان چیست و انسان می‌توانست بدست بیاورد.

بعد از زمان مرحوم آقا دیدیم قضیه [فرق کرد.] حالا چه کسانی آمدند و یک هم‌چنین مسائلی را مطرح کردند دیگر ما نمی‌دانیم! بالاخره این طرف آن طرف افراد زیاد هستند، دواعی مختلف. نظر ایشان بر این بوده است که طلاب نباید به جایی بروند و باید بیایند و اجازه بگیرند و شاید رفتن به بعضی جاها به صلاح نباشد! و

بر همین اساس هم بالاخره بعضی مسائل پیگیری و پی ریزی می شد. ما می دیدیم این حرف غلط است، غلط است. بعد مسائل و مطالب دیگر، به همین مناسبت در همین زمینه ها.

می گویم ما این مسئله را تجربه کردیم. باید دقت کرد در یک هم چنین مسائلی آدم هر چیزی را نباید بشنود، از هر کسی نباید قبول کند، هر مطلبی را شنید فوری نباید عکس العمل نشان دهد شاید اصلاً اصلی ندارد، نه اصلی دارد و نه فرعی هیچ چیز. الان هم همین طور است یعنی ما هم یک هم چنین مسئله ای را داریم؛ افرادی که می آیند از ما یک مطلبی را نقل می کنند. مثلاً می بینیم فلان شخص فرستاده می گوید: آقا شما راجع به این قضیه هم چنین حکمی داده اید؟ گفتم: اصلاً امکان دارد من یک هم چنین حکمی داده باشم؟! آقا این طور از قول شما نقل می کنند. چطور ممکن است فتوای من این باشد اصلاً مگر امکان دارد؟ آدم نباید یک قدری دقت بیشتری بکند؟ قطعاً آن کسی که مطلب را به خلاف نقل می کند إن شاء الله تعمد که ندارد، ولی انسان نسبت به مطالب باید بداند چه عواقبی ممکن است داشته باشد. بسیاری از مسائل هست که بنده به زبان نمی آورم؛ یعنی فرض کنید شخصی می آید یک حکم و تکلیفی می پرسد بنده هیچ چیزی نمی گویم و هیچ پاسخی نمی دهم.

- آقا در فلان قضیه چه کنیم؟

- اختیار با خودتان است.

- می‌خواهیم نظر شما را بدانیم؟

- اختیار با خودتان است.

- آقا بالاخره ما در اینجا چه کنیم؟

- اختیار با خودتان است. گفتم اگر تا سال دیگر هم از من بپرسید جواب من

این است: اختیار با خودتان است. حالا هی بپرس! وقتی یک دفعه می‌گویم اختیار با خودتان است، اگر به آن اندازه هوش و ذکاوت و قدرت فهم داری که از این حرف من بفهمی بفهم. اگر نه، به آن حد نرسیدی پاسخ تو همین است: اختیار با خودتان است. توجه می‌کنید!؟

چرا؟ پاسخ این مسئله ممکن است هزار تا عواقب داشته باشد. بگویم بله، یک عواقبی دارد. بگویم نه، یک عواقبی دارد. این طور نیست که یک فقیه هر چه از او سؤال می‌کنند بلند شود بیاید مسئله را بگوید. نه، این طور نیست قضیه. هر چیزی حساب دارد.

الان این مسئله‌ای یادم آمد؛ مرحوم آخوند سلطان محمد گنابادی که از بزرگان و عرفای بزرگ، بسیار بسیار عالی مقام و عالی مقدار، ایشان در آنجا (گناباد) بودند و محفلی داشتند، افرادی مراوده داشتند می‌آمدند استفاده می‌کردند. طبعاً یک عده هم مخالف بودند از همین افرادی که ضد عرفان و روحانیونی که معمولاً غیر

از فتنه و اینها کاری از آنها بر نمی‌آید. خلاصه بعد از آزار و اذیت‌های زیاد یک عده به سامرا آمدند که در آن زمان، زمان مرجعیت عامه مرحوم میرزا حسن شیرازی در سامرا بود.

مرحوم میرزا حسن آدم زرننگ و تیزی بود، آدم باهوشی بود. اهل معنا بود و اهل دل بود، یک چیزهایی داشت، یک حال و هوایی داشت، اهل بصیرت بود. در ارتباط با جامعه و افراد به چیزهای دیگری رجوع می‌کرد. خلاصه برای خودش مسائلی داشت، حال و هوایی داشت، بسیار مرد بزرگی بود. همین‌طور میرزا محمدتقی شیرازی، میرزای کوچک، آن هم بسیار مرد ... مرحوم آقا بارها می‌فرمودند: مرحوم میرزا محمدتقی بسیار مرد بی‌هوایی بود که به او میرزای کوچک یا میرزای دوم می‌گفتند. مرحوم میرزا محمدتقی در کربلا بود و مرحوم میرزا حسن در سامرا بود.

خلاصه همان افراد (مخالفین عرفان) می‌خواستند یک صدمه‌ای به ایشان (مرحوم گنابادی) برسانند. آمده بودند در سامرا که بروند جواز امحاء مرحوم سلطان محمد را از ایشان (مرحوم میرزا حسن) بگیرند. آمدند پشت در و به خادم گفتند که ما عده‌ای هستیم از گناباد و آمدیم می‌خواهیم خدمت ایشان برسیم. ایشان گفتند الان که نمی‌توانند. گفتند که پس این نامه ما را ببرید و به ایشان بدهید. آن خادم نامه را آورد پیش مرحوم میرزا حسن. ایشان نامه را نگاه کرد و در پاکت

گذاشت و در زیر تشک قرار داد و رفت به کارهایش مشغول شد. پنج دقیقه، یک ربع، نیم ساعت گذشت، یک ساعت همین طور گذشت و آنها معطل. گفتند آقا یک نامه مگر چقدر وقت لازم دارد پس چرا پاسخی نمی‌دهند؟ آن خادم آمد به ایشان گفت آقایان می‌گویند این نامه را چرا پاسخی نمی‌دهید؟ ایشان گفتند: بگویید این نامه پاسخ ندارد. - همان اختیار با خودتان ما حالا به این صورت! - این نامه پاسخ ندارد.

ایشان در اینجا چه بگوید؟ بگوید من قبول نمی‌کنم فلان است. یک عده بلند می‌شوند. بیاید - خدای نکرده نعوذ بالله نعوذ بالله - فتوا بدهد جواب بدهد. مگر در مشروطه نکردند؟ فتوای قتل شیخ فضل الله نوری را چه کسی صادر کرد؟ آنهایی که اهل اطلاع هستند می‌دانند چه کسانی صادر کردند. آیا درست بود؟ کسی می‌آید فتوای قتل شیخ فضل الله نوری را بیاید و بگوید؟

خدا رحمت کند یک رفیقی داشتیم از دوستان سابق مرحوم آقا، آقای خطاط همدانی مرحوم آقای همایونی - که بعضی از رفقا بایستی ایشان را دیده باشند در همان زمان سابق - خطاط بود. ایشان از دوستان مرحوم آقا بود و مرد بسیار خوبی هم بود، در راه و روش خودش مستقیم بود. ایشان این قضیه را برای مرحوم آقا تعریف می‌کرد که: مرحوم آقای انصاری - رضوان الله علیه - یک دفعه فرموده بودند که یکی از آقایان و اسم هم برده بودند. - آن شخص هم اسم برد متنها من فراموش

کرده‌ام - از روحانیون و از منبری‌های ظاهراً طهران و از سادات بود. ایشان در هر منبری که می‌رفت چون خیلی با مشروطه و اینها [مخالف] بود - مرحوم حاج شیخ فضل‌الله نوری هم مشروطه بود دیگر، البته بعد برگشت و متنبه و متوجه شد و همین مشروطه‌خواه‌ها او را از بین بردند - در منبر مرحوم شیخ فضل‌الله نوری را لعن می‌کرد، این عادتش بود.

مرحوم آقای انصاری می‌فرمودند یک شب این در خواب می‌بیند در صحرای قیامت است و پیامبر ایستاده‌اند و مردم می‌آیند آن نامه را به پیغمبر نشان می‌دهند، حضرت تعیین تکلیف می‌کنند که تو از این طرف برو و تو هم از آن طرف برو، این نامه‌های اعمال را نگاه می‌کنند و مسیر آنها را مشخص می‌کنند. این آمد کنار پیغمبر ایستاد و نامه هم در دستش است که مثلاً به جدشان بدهد و حضرت مسیر را مشخص کنند. یک مرتبه نگاه کرد دید در کنار پیغمبر یک شخصی ایستاده و بسیار پیغمبر به دیده احترام و عظمت به او نگاه می‌کنند. نگاه کرد دید حاج شیخ فضل‌الله نوری است در کنار دست پیغمبر ایستاده است و پیغمبر خیلی با احترام و با تکریم با ایشان برخورد می‌کنند و صحبت می‌کنند. همین که آمد این نامه اعمال را به پیغمبر بدهد یک دفعه حاج شیخ فضل‌الله نوری رو کرد به پیغمبر گفت: یا رسول‌الله من از این فرزند شما گلایه و شکایت دارم. حضرت فرمودند: چیست شکایت شما؟ گفت: این هر روز در منبر مرا لعن می‌کند، جزء کسانی که لعنت می‌کنند یکی

من هستم، خدا آن کسانی که مسبب این چیزها شدند من جمله فلانی خدا همه را لعنت کند. حضرت فرمودند: حال که این طور است ما او را از فرزندى خود خارج کردیم.

گفت یک دفعه تا این حرف را پیغمبر زدند همین شخص واعظ و سید از خواب پرید و دیگر بر سرش زد که بدبخت شدم، دیگر بدبخت دنیا و آخرت، روزگارش دیگر تباه شد. کارش به گریه و چه غلطی تابحال کردم. - بدبخت نمی دانسته، معاند نبوده - بعد بنا بر این می گذارد که هر هفته روز جمعه برای زیارت حضرت معصومه و مقبره مرحوم حاج شیخ فضل الله بیاید - که در صحن بزرگ حضرت معصومه که حوض در وسطش هست، وقتی از در مدرسه فیضیه وارد می شویم سمت چپ، یکی دو تا بعد مقبره ایشان است - و زیارت کند و این قدر بیاید به زیارت ایشان تا ایشان شفاعت کند و دوباره برگردد. انگار این طور به او الهام شده بود.

خلاصه این شروع به آمدن می کند. آقای مرحوم انصاری می گفتند چهل مرتبه همین طور روزهای جمعه می آمد به قم، و سر قبر ایشان و یک ساعتی می نشست، قرآن می خواند و فاتحه می خواند و می خواست که شفاعت کند که دوباره قضیه برگردد. تا اینکه بعد از چهل بار یک شب پیغمبر را خواب می بیند. دوباره می بیند همان صحنه تکرار شد. مرحوم حاج شیخ فضل الله رو به پیغمبر

می‌کند و می‌گوید یا رسول‌الله من دیگر شکایتم را از این فرزند شما برداشتم. این را شما دوباره به فرزندى پذیرید. حضرت فرمودند: بسیار خب شفاعت شما را قبول کردیم و دوباره او را به فرزندى پذیرفتیم. ببینید چقدر حساب است، مسئله خیلی حساب و کتاب دارد. همین طوری پسر پیغمبر شدن که ندارد، حساب و کتاب دارد. هر چیزی بایستی که در جای خودش باشد. حالا همین مشروطه‌ها چه کاره بودند؟ اینهایی بودند که فتوای قتل را صادر کردند.

بعد همین اینها وقتی که از مرحوم میرزا حسن مایوس شدند رفتند فتوای قتل ایشان (مرحوم گنابادی) را از دیگران گرفتند و بعد در آنجا بنده خدا را [از بین بردند]. نصف شب برای نماز بلند شده بود یک مرتبه دو سه نفر از افرادی که کمین کرده بودند آمده بودند در منزل، نهر آبی از منزل ایشان می‌رفته و ایشان را با دستمال خفه می‌کنند و می‌اندازند در همان نهر. صبح که افراد بلند می‌شوند می‌آیند نگاه می‌کنند می‌بینند ایشان افتاده است. بعد یک دفعه در حین غسل متوجه می‌شوند که آثار خفگی روی گردن ایشان بوده است. آن افراد هم هر کدام به طرز فجیعی از دنیا می‌روند اصلاً ضرب‌المثل شده بود، آن چند نفری که به این مسئله اقدام کردند به یک بدبختی افتادند و به امراض عجیبی مبتلا شدند و هر کدامشان از بین رفتند. حالا به این راحتی شما می‌آیید فتوا می‌گیرید و اولیاء خدا را به این راحتی می‌کشید؟! این چطوری است قضیه؟

آدم نمی‌تواند؛ یعنی آدم نمی‌تواند هر چیزی را بگوید و هر مطلبی را بخواهد بگوید، باید تأمل کند. فقیه باید زرنگ باشد، تیز باشد، هوشش زیاد باشد. حالا اگر اتصالی هم به آنجاها نداشته باشد حداقل از نظر ظاهری نباید هر چیزی را بگوید، نباید هر چیزی را مطرح کند، هزار تا مفسده پشت یک بله یا نه درمی‌آید.

همین چند روز پیش بود یک شخصی از طهران تماس گرفته بود راجع به فلان قضیه. سؤال می‌کنند الان هم از بنده سؤال می‌کنند - حالا می‌گویم - آقا راجع به مسئله حج آیا امسال برویم یا نرویم؟ مخصوصاً مخدرات، نظر شما چیست؟ بنده می‌گویم هیچ نظری ندارم. الان هم دارم می‌گویم کسی هم دیگر سؤال نکند. بنده راجع به این مسئله نظری ندارم و هر کسی تکلیف خودش را خودش می‌داند.

نظایر این مطالب و قضایا خیلی زیاد است. ما یک مقدار کمی از آن را از پدرمان یاد گرفتیم، یک مقدارش را. حالا آنها در چه مرتبه‌ای بودند ما کجا و آنها کجا. ولی بالاخره در آن اوضاع و احوالی که می‌دیدیم یک مقدارش را، که هر چیزی را نباید گفت. توجه می‌کنید؟! به هر جایی نباید قدم گذاشت و در هر قضیه انسان نباید خودش را وارد کند و نخود وسط آتش کند، بنشیند کنار؛ اُسْتُرْ ذَهَبِكْ و

ذَهَابِكْ و مَذَهَبِكْ^۱

یک وقتی ما یک مقداری مسائل را روشن تر و صریح تر و بی پیرایه تر می گفتیم که عواقبش را هم متحمل شدیم. دیگر گفتیم یک مقدار آرام تر و سنگین تر و یک مقدار با احتیاط تر باشیم - درست است آقای اشکوری شما این روش و مرام را می پسندید؟ - مسئله ای هم فرقی نمی کند، تفاوتی هم ندارد. گفت برای کسی دل بسوزان که این قدر هم برای تو دل بسوزاند. وقتی آدم بیاید ببیند بعضی ها در این عوالم نیستند و بعد بارشان را هم باید انسان متحمل شود، چه داعی هست که انسان بیاید نسبت به آن چیزهایی که نه، مورد تکلیف هم نیست هم چنین بخواهد خودش را کاسه داغ تر از آش بکند و دخالت بدهد، دلیلی ندارد.

بس است یا بگوئیم؟ من که از اول که آمدیم اینجا راستش بنای بر صحبت نداشتم. چون جایی بودیم و مجلسی بود و طول کشید. بعد هم که آمدیم اینجا دیگر انرژی مان تخلیه تخلیه بود، می خواستم در همان بالا دیگر استراحت کنم. بعد گفتیم حالا بیاییم و برویم پیش رفقا اگر صحبت نمی کنیم اقلاً می نشینیم همدیگر را نگاه می کنیم و چیزهای عادی. گفتم بریم ببینیم چه کار می کنیم، دیگر آمدیم نشستیم و خودش یک صحبت هایی پیش آمد.

إن شاء الله تتمه مطالب و صحبت ها اگر خدا خواست به توفیق او برای

شب‌های دیگر.

اللهم صل علی محمد و آل محمد